

Mülteci haberciliği nedir?

Hak temelli gazetecilik, “Görünür olmayanları görünür kılmak, açıkça haksızlığa uğrayıp kendini ifade etme şansı bulamayanların uğradığı haksızlığı kamuoyuna duyurarak farkındalık yaratmak gibi amaçlara hizmet eden bir habercilik” olarak tanımlanabilir. Hak haberciliği sadece insan hakları ihlallerini haber yapan habercilik değil, ihlaller kadar hak kazanımlarını da haberleştiren, yeniden hak ihlaline neden olmayan haberciliktir. Bu nedenle hak odaklı habercilik, özellikle kırılgan gruplar olan çocuk, kadın ve mülteci haberlerinin yazımında da temel alınmalı. Öte yandan mülteci haberciliği çok katmanlı ve çok boyutludur. Özellikle göçü ve mültecileri haberleştirirken terminolojideki kavramları doğru kullanmak elzem. Çünkü her biri hukuki açıdan farklı anlamlar taşır.

Mülteci haberciliğinin kapsamı nedir?

Mülteci haberciliği, iç çatışma veya savaş nedeniyle insanların ülkelerinden kaçıp aylar süren göç yolculuğuna çıktıkları andan itibaren başlar. Göç yolunda karşı karşıya kaldıkları her türlü şiddet, sınırları/duvarları geçmek için aldıkları hayati risk, kaçakçıların kaba kuvveti, göç yolu ya da sınır geçişlerinde çeşitli nedenlerle yaşamlarını yitirmeleri, çocuk ve kadınların cinsel istismar veya tecavüze uğramaları, mülteci haberciliğinin kapsamı içerisindedir. Ayrıca mülteci haberciliğinin başlıkları arasında şunlar yer alır: Mülteciler sınırı geçtikten sonra gelinecek ülke içindeki hareketlilikleri, kentlere ulaşmaları, yasal statülerini edinmeleri ya da edinememeleri; eğitim, sağlık, barınma ve temel haklarının görünür kılınması.

Mülteci haberciliği neden önemli?

Türkiye, sayıları milyonları aşan mülteciye ev sahipliği yapıyor. Suriye iç savaşının başlamasının ardından göç yolculuğuna çıkan Suriyeli mülteciler, 10 yılı aşkın süredir Türkiye’de. Ayrıca Afganistan, Pakistan ve Irak gibi ülkelerden de mülteciler bulunuyor. Medyanın mültecilerin sorunlarını hak odaklı habercilik esasına göre aktarması; mültecilerin ırkçılık, ayrımcılık ve şiddete uğramasının engellenmesi, mültecilerin topluma entegre olması ve toplumsal barış açısından önem arz eder. Politikacıların mültecileri iç siyaset malzemesi olarak kullanmalarıyla yükselen milliyetçi tepkilerin önüne geçmek, mültecilerin siyasete alet edilemeyecek gruplar olduğunun altını çizmek açısından da mülteci haberciliği önemli. Mültecilerin ulusal ve uluslararası hukuktan doğan haklarının gündeme taşınması, Türkiyeli vatandaşların yaşadığı politik ve ekonomik sorunların sebebinin mülteciler olmadığının gösterilebilmesi ve mültecilere karşı bir tutum oluşmaması açısından oldukça mühim.

Türkiye’de ve dünyada mülteci haberciliği nasıl yapılıyor?

Özellikle merkez medyada siyasetçilerin kullandığı dil haberlere yansıyor ve çoğunlukla siyasetçilerin ortaya attığı bir cümle köpürtülerek veriliyor. Haberlerde mültecilerin temsiliyetinde hak odaklı habercilikten uzak ve siyasete hizmet eden ayrımcı dilin kullanılması nedeniyle mültecilere yönelik linç örneklerini deneyimliyoruz. Az sayıdaki internet medyasının yanı sıra hak odaklı haberciliği esas alan birkaç gazete ve televizyonun, mülteci haberlerinde dikkatli bir dil kullandıklarını, mültecilerin “mağdur” değil, uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları olan bireyler olarak temsil edildiğini söylemek mümkün. Mültecilerin Türkiye medyasında temsilleri ile dünya medyasındaki temsilleri paralellik gösteriyor.

Mültecilere dair haber yapılırken nelere dikkat edilmeli?

Mülteci haberlerinde kullanılan dil, ayrımcı, ırkçı, seksist, nefret söylemi içeren, linçe, çatışmayı teşvik eden niteliğinden arındırılmalı. Kriminalize edecek sıfatlar kullanılmamalı. Haber sonuç değil, süreç odaklı kurulmalı. Mültecilerin yaşam koşulları ve temel sorunları, mültecileri mağdur konumuna düşürmeden görünür kılınmalı. Haber yaparken mültecilere, haberin olası sonuçları anlatılarak rızaları alınmalı. Haberın sonucunda olumsuz bir durum oluşabileceği öngörülüyorsa muhabir tarafından, mültecinin yüzü gösterilmemeli, çocuksa yüzü mutlaka gizlenmeli, adresi açık edilmemeli. Adı ve soyadı yerine baş harflerini ya da mahlas isim kullanmak da mültecilerin korunması gereken durumlarda dikkate alınmalı.